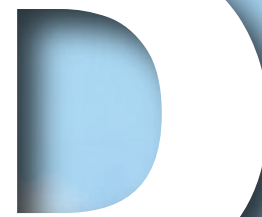

Oud Deventer

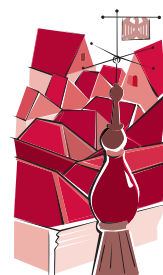

Nieuwsbrief van de Stichting Oud Deventer

PAG. 2 *Van de redactie* PAG. 2 *Van de voorzitter* PAG. 3 *Het onzichtbare verleden van het pand aan de Venenstraat 9*
PAG. 7 *Boekbespreking: De kerk in Diepenveen* PAG. 9 *De St. Joannes Vianneykerk aan de Rielerweg* PAG. 12 *Jaarverslag over 2016 van de Stichting Oud Deventer*

39 / mei 2017

van de *redactie*

In deze aflevering schrijft Ria de Oude-de Wolf over de voormalige sigarenfabriek aan de Venenstraat, die daar als zodanig nauwelijks meer te herkennen is. We danken Daan Weijl, die de documenten verzamelde over het gebouw en ook het fotomateriaal leverde, voor zijn bijdrage.

De boekbespreking door Herman Vrielink betreft *Van kloosterkapel naar dorpskerk. De kerk van Diepenveen sinds 1400* door Lamberthe de Jong. Het boek gaat over een monument dat nauw met de geschiedenis van de stad Deventer is verbonden.

Aly Dijkstra behandelt een stukje bouwgeschiedenis van de Vianneykerk. Zij heeft gesproken met de nieuwe eigenaar, Peter Vredeveld, die met zijn Boedhaexpositie een mooie nieuwe bestemming heeft gevonden voor dit rijksmonument, dat zijn originele functie voor de katholieke eredienst heeft verloren.

Onze secretaris, Neelco Osinga, presenteert het jaarverslag 2016 van de Stichting Oud Deventer.

Berkhuys, De kapel van het klooster te Diepenveen vóór de renovatie van 1720 (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)

van de *voorzitter*

et historisch erfgoed van Deventer zorgt voor de nodige worstelingen.

Dat geldt bijvoorbeeld voor de NV Bergkwartier. Bekend is dat zij moeilijke financiële tijden heeft doorgemaakt. Ook een bestuurscrisis is zij kennelijk nog niet te boven. Waar blijft de zo veel ge-

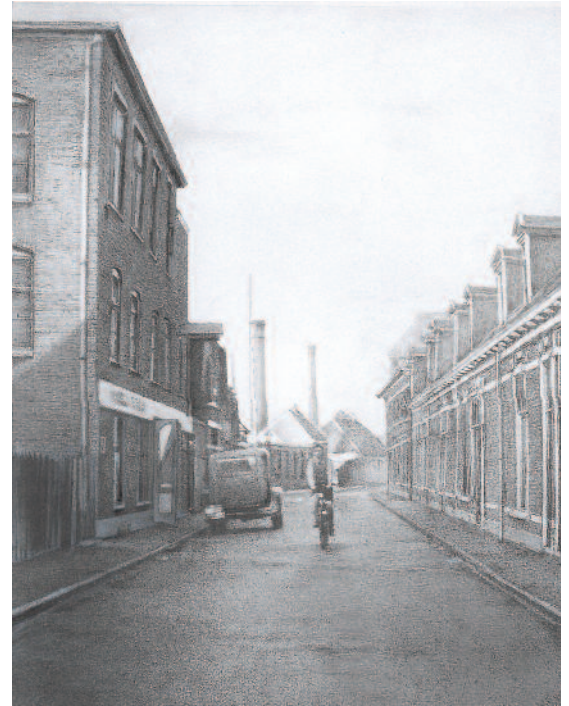
prezen NV Bergkwartier als het gaat om aankoop en renovatie van historische panden in onze binnenstad? De Houtmarktschool ligt er al jaren schandalig bij en dat op zo'n cruciale locatie. Is de NV Bergkwartier verworpen tot een pandjesbaas? Het was toch altijd de bedoeling de exploitatie van het bezit te gebruiken voor nieuwe aankopen en renovaties. In het huidige economisch tij zou deze rol toch weer met voortvarendheid kunnen worden opgepakt?

Twee maal is de gemeente in beeld. Zoals al elders is aangegeven worstelt deze al tijden met het *parkeerbeleid*. Het huidige beleid stamt uit 2013 en eenieder weet dat er in de afgelopen jaren nogal wat veranderd is in de parkeerstromen. En dan stelt de gemeente zich recentelijk op het standpunt dat handhaving en renovering van de Pothoofdwand – iets waar wij erg voor zijn – alleen maar mogelijk is als de huidige Brinkgarage permanent wordt gemaakt. En dit zonder enige kwantitatieve onderbouwing, terwijl elke inwoner van Deventer weet dat het bezettingspercentage doorgaans wel erg laag is.

Verder worstelt de gemeente met het *monumentenbeleid*. Al jaren zijn we met de gemeente in overleg om te komen tot een document waarin de cultuurhistorische waarden worden beschreven die de basis moeten gaan vormen voor een modern erfgoedbeleid. In deze kaarten worden per pand de cultuurhistorische waarden van de binnenstad vastgelegd; deze registratie vormt de basis voor de wijze waarop de gebouwen in de stedenbouwkundige planvorming worden beschermd. De werkzaamheden verlopen tergend langzaam, maar ja dat is geen wonder voor een gemeente die zo weinig geld en menskracht beschikbaar stelt voor een monumentenbeleid dat passend is voor onze waardevolle historische binnenstad.

Bert Renkema, voorzitter

Het onzichtbare verleden van het pand aan de Venenstraat 9

Rechts de voormalige sigarenfabriek Borneo en Langkat aan de Venestraat in 1932; op de achtergrond de gebouwen met schoorstenen van Thomassen en Drijver aan de Weseperstraat (coll. en fotobew. Daan Weijl). Links: De Venestraat nu.

Een blok van drie verdiepingen met daarin appartementen, zo op het oog niets bijzonders. Maar het gebouw Venenstraat 9 heeft veel betekenis voor Daan Weijl omdat hij het kent uit zijn jeugd. Zijn vader werkte daar als chef van een verkoopcentrum van levensmiddelen. Daan en zijn broer gingen vaak op woensdagmiddagen hun vader helpen met koekjes afwegen en inpakken.

De herinneringen, de bouw, de indeling en het interieur van het gebouw fascineerden hem zo dat hij in 2002 besloot de geschiedenis ervan te onderzoeken. Dit is het verhaal van zijn naspeuringen, gebaseerd op door hem verzamelde documenten en fotomateriaal. Het wordt aangevuld met een algemeen kader, met als belangrijkste bron: R.F.

Berends 'De sigarenindustrie in Deventer' in: *Deventer Jaarboek* 2002, p. 15-53.

het pand is gebouwd in 1901 als sigarenfabriek met de naam Borneo, in opdracht van Johannes Jacobus van Dissel en E. van Dissel.

Tussen 1850 en 1900 was het aantal sigarenrokers in ons land vertienvoudigd en dus vestigden zich overal ondernemers die tabak verwerkten tot sigaren en in mindere mate tot pruim-

tabak. Zij hadden mannen in dienst die de benodigde handvaardigheid bezaten om sigaren te maken; voor het voor- en natraject (drogen, kerven, inpakken) werden vaak vrouwen en kinderen ingezet. Verder telde deze sector veel thuiswerkers. De verdiensten waren karig, de werkomstandigheden onaangenaam. Om hun situatie te verbeteren verenigden de arbeiders zich in vakbonden en riepen ze stakingen uit, maar stakers en andere oproerkraaiers werden menigmaal ontslagen. Aanvankelijk stonden de meeste fabrieken in het westen van het land en juist daar was dan ook in de grote steden de meeste arbeidsonrust. Omdat in het oosten en zuiden bovendien de lonen lager waren, verhuisde menige fabriek daarnaartoe. Aan het eind van de negentiende eeuw zaten de kosten voor de fabrikant immers vooral in de grondstof en in de arbeid. Zo trok in 1895 Van Os & Co uit Amsterdam naar de Polstraat in Deventer.

De Van Dissels waren niet de eerste sigarenfabrikanten in Deventer. In 1853 werd de firma Verwey & Zn. als enige in deze branche in de stad

Werknemers van sigarenfabriek Van Dissel en Ten Hove aan de Venenstraat, ca. 1917. Midden staand vijfde van links J.J. van Dissel, 50 jaar; midden staand derde van links B. Holterman Ten Hove, 30 jaar; midden staand vierde van links H.J. Fetlaar, 47 jaar. (coll. en fotobew. Daan Weijl)

genoemd. Hij was gevestigd Achter de Muren/Duimpoort en had in de loop van de jaren tussen de tien en twintig werknemers in dienst. In de loop van de eeuw kwamen er de nodige ondernemingen bij en rond 1900 waren er 700 mensen werkzaam in de tabaksindustrie; het bedrijf van de Van Dissels behoorde tot de zes belangrijkste.

Van Dissel en Zonen begonnen in 1894 met een sigarenfabriek in de Sint Jansstraat. Een van hun werknemers was Hendrik Jan Fetlaar, die in 1894 zo'n zeven gulden per week verdiende. Hij was toen 24 en een echte socialist. Een jaar later ging hij zich bemoeien met de oprichting van de plaatselijke afdeling van de Nederlandsche Sigarenmakers- en Tabaksbewerkerbond en zijn werkgever stelde hem voor de keus: de bond uit of mijn bedrijf uit. Maar Fetlaar wist zijn baas ervan te overtuigen dat de bonden ook in het belang waren van de werkgevers, omdat ze bijvoorbeeld pleitten voor gedegen vakopleidingen. In 1907 kon hij zijn twaalfeneenhalfjarig dienstjubileum vieren en daarbij kreeg hij zelfs een zilveren horloge.

Omdat de Van Dissels aan de Sint Jansstraat niet konden uitbreiden, besloten ze een nieuwe fabriek te bouwen aan de Venenstraat met de naam Borneo.

1901-1921

Van 1901-1913 zijn E. en J.J. van Dissel eigenaren van de sigarenfabriek Borneo. In 1917 gaat J.J. van Dissel een vennootschap aan met Berend Holterman Ten Hove; beiden leggen 15.000 gulden in. De firma heet vanaf dat moment Van Dissel en Ten Hove en heeft tot doel "de fabricatie van sigaren, de handel in tabak en sigaren en al wat verder in den ruimsten zin tot dit bedrijf kan worden gerekend". Een bekend merk is Dinco. Het merk Indische Kiekjes laten ze deponeren in 1902, Generaal Van Heutz in 1903.

In 1916 laat Holterman Ten Hove direct achter de fabriek een woonhuis bouwen aan de Rielerweg. Na ontbinding van de vennootschap in 1917 gaat hij alleen verder, met het recht de naam Van Dissel en Ten Hove te blijven voeren. Hij deponeert de merken Kokkerd (1918) en C.I.F. (1920). In 1917 verleent hij onderdak aan het bedrijf van J. Goossens als het interieur van diens sigarenfabriek Langkat aan de Tabakswal 32-34 door brand is verwoest.

In de jaren vóór de Eerste Wereldoorlog kan de sigarenindustrie zich goed handhaven. Wel gaan de fabrikanten hun krachten bundelen om het hoofd te bieden aan de problemen die zij beginnen te ondervinden. Niet alleen wordt de concurrentie groter, ook hun kosten lopen steeds verder op doordat andere landen (Duitsland!) hun invoerrechten verhogen en doordat de arbeidskosten zijn gestegen. De vakbonden slagen er na de nodige stakingen in 1913 in een landelijke CAO af te sluiten; kinderen moeten vanaf

Houten sigarenmal uit 1885. Er werden meer malen tegelijk onder de pers geplaatst. (coll. en foto Daan Weijl)

1901 tot hun twaalfde naar school; vanaf 1919 mag er nog maar acht uur per dag gewerkt worden. Vóór 1920 zijn er nauwelijks machines in gebruik voor de vervaardiging van sigaren, maar in toenemende mate worden ze ingezet voor het drogen en kerven van de tabak. In Deventer zijn in 1912 vijf fabrieken waar met dergelijke 'krachtwerktuigen' wordt gewerkt. Nog steeds zijn sigarenfabrieken niet erg omvangrijk. Tussen 1906 en 1917 schommelt het aantal werknemers in de fabriek aan de Venenstraat tussen de elf en vijftien. In 1917 werken daar vijftien mensen.

De vraag naar sigaren neemt in 1915 nog even toe. Er wordt veel geëxporteerd naar het front in België en Duitsland. Bovendien profiteren sommige Deventer bedrijven van grote orders van het Nederlandse leger. Maar de firma Van Dissel en Ten Hove loopt die bestelling mis.

Vanaf 1916 wordt het allemaal minder. De vraag daalt doordat steeds meer mensen hun baan kwijtraken. Daar komt nog bij dat de sigaret populair wordt. Er is een groot gebrek aan vooral goedkope Javatabak en het lichte dekblad uit Sumatra is zo populair dat het schaars wordt en dus duur. Daardoor moeten de fabrikanten de prijs van hun sigaren verhogen. Ondanks steunmaatregelen van de regering loopt de sigarenomzet terug en na de wapenstilstand valt de vraag uit het buitenland weg. Zo blijven er grote voorraden over. Verschillende bedrijven leggen de productie voor een half jaar stil of gaan sluiten. Veel ontslagen sigarenmakers beginnen voor zichzelf, en moeten leven op de grens van gebrek. De industrie gaat de concurrentie voelen van deze eigenwerkers, die nog extra kunnen concurreren doordat zij niet aan de arbeidstijdenwet gebonden zijn

1921-1932

In 1921 wordt de fabriek door B. Holterman ten Hove in een openbare verkoop overgedragen aan Jan Berends, aannemer. In 1922 kopen Johannes van Zaaijen en Hendrikus Zuurveen de fabriek en sluiten een vennootschap. De firmanaam is Langkat. Na de dood van Van Zaaijen wordt H. zür Kleinsmiede in 1924 de nieuwe vennoot. Zijn inbreng is volgens de notariële akte: "zijn arbeid en vlijt, kennis en handelsrelaties, daarenboven 6.173 gulden". Blijkens een advertentie voeren zij de merken Cuba, Havana uitschot, Ranja van Dessa, El Residente, Athleet, Arkansas, Flor de Moline, Flor de Morelia, Evidencia, Flor de Parma, Time Senioritas, Time groen, Time geel,

Kistmerk Evidencia van Zuurveen en zür Kleinsmiede, circa 1924 (coll. Daan Weijl)

Time oranje, Habrasum Sum, Habrasum Braziel, Habrasum Havana, Silande V en Silande Sum.

Als gevolg van onmin (Zuurveen zou enkele malen een greep in de kas hebben gedaan) wordt de samenwerking in 1929 formeel beëindigd. zür Kleinsmiede gaat alleen verder als handelaar en gros in tabaksfabrikaten vanuit zijn woonhuis, in 1930 aan de Rielierweg 100 en van 1931 tot eind jaren veertig aan de Gualtherie Sylvanusstraat 2. Hij voert de merknaam H.K.D. (Hendrik zür Kleinsmiede Deventer). Eerst staat er een kleine z (zür) tussen de poten van de H; in 1940 haalt hij die weg om zijn naam een meer Nederlands aanzien te geven. Zuurveen behoudt de fabriek, maar in 1931 wordt het merk Langkat overgenomen door H. van der Sluis van de Panterfabriek te Kampen. Een jaar later verkoopt hij de fabriek.

Kokkerd: merk gedeponeerd door Van Dissel en Ten Hove in 1918. (coll. Daan Weijl)

In de periode tussen de beide wereldoorlogen kunnen veel kleinschalige sigarenfabrieken het niet langer bolwerken. Direct na de Eerste Wereldoorlog worden er grote hoeveelheden goedkope sigaren ingevoerd uit Duitsland. De Nederlandse sigaren worden juist duurder als gevolg van overheidsmaatregelen die ervoor moesten zorgen dat de accijns van 10% daadwerkelijk geheven wordt. Zo moeten vanaf 1922 sigaren een banderol hebben, een papieren bandje waarop onder andere de kleinhandelsprijs staat. Ook op kisten en dozen moeten deze gegevens vermeld worden. Sommige fabrikanten grijpen de toegestane mogelijkheid aan deze bandjes rijkelijk te versieren met gouden randen en hun merknamen. Daan Weijl wist de gegevens over de merken die gebruikt zijn aan de Venenstraat 9 en het bijbehorende materiaal, voor een belangrijk deel te achterhalen.

De beurscrash van 1929 maakt de situatie nog moeilijker. De fabrikanten proberen zich staande te houden door meer te mechaniseren, ook de eigenlijke productie van de sigaar. De kleine bedrijven moeten en masse sluiten en worden soms overgenomen door de grotere die overblijven. Dat gebeurt dus met Langkat. De firma Langkat lijkt in de jaren dertig veel te hebben gehandeld in tabakswaren die elders wer-

den ingekocht. Zuurveen wordt in de notariële akte van 1922 aangeduid als 'handelsreiziger', in 1932 als 'reiziger'. Ook Zür Kleinsmiede wordt 'reiziger' genoemd. In vorige perioden, toen de fabrikanten merken deponeerden, lijkt er meer eigen productie te zijn geweest. Tussen 1920 en 1930 is in Deventer het aantal mensen dat werkzaam is in de sigarenindustrie, in dienst of zelfstandig, bijna gehalveerd: van 700 naar 382. Ze zijn inmiddels, in 1931, wel negenentwintig gulden per week gaan verdienen en daarmee hebben ze hun achterstand op vergelijkbare beroepen, zoals dat van timmerman, metselaar of loodgieter, ingelopen. De werklo-

zen worden vrijgesteld van het zware buitenwerk in het kader van de werkverschaffing, want dat zou hun handen voorgoed ongeschikt maken voor het fijne sigarenmakerswerk.

In de Tweede Wereldoorlog is er bijna geen aanvoer van tabak en dus wordt de binnenlandse teelt opgevoerd. Na de oorlog herstelt de sigarenbranche zich niet. Veel rokers stappen over op de sigaret. Uiteindelijk blijven er een paar grote landelijke sigarenfabrieken over, waar veel handelingen door machines worden verricht. De laatste Deventer sigarenfabrieken, Horst en Maas, en Bijdendijk & Ten Hove, worden in respectievelijk 1952 en 1953 gesloten. Een flink aantal sigarenmakers vindt vanwege hun ervaring met handwerk emplooi bij de blikfabriek van Thomassen & Drijver voor het fijn soldeerwerk, en ook wel in andere industrieën. Anderen kunnen met hun vakkennis terecht bij de Panterfabrieken in Veenendaal.

1932-1972 en verder

In 1932 komt er een eind aan de productie en de verkoop van sigaren en tabakswaaren aan de Venenstraat. Het pand wordt verkocht aan Jan Velgensdijk, ondernemer te Rijswijk en eigenaar van de N.V. Handelsmaatschappij De Veluwe, die verschillende vestigingen heeft in het land.

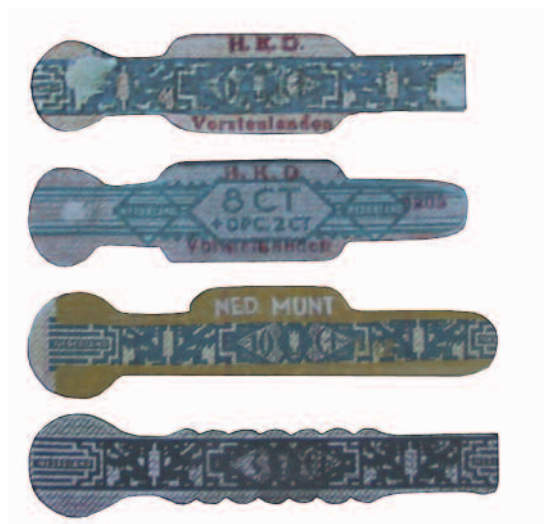
Deze maatschappij handelde in kruidenierswaren. Voortaan zouden vanuit het pand aan de Venenstraat mannen vertrekken met in hun bakfietsen levensmiddelen die ze verkochten in de stad en de wijde omgeving. De vader van Daan Weijl, in dienst vanaf het 1932, gaf van 1940 tot 1972 leiding aan de Deventer vestiging en ontving in 1970 een Koninklijke onderscheiding.

Het gebouw had toen nog niet de grijze band boven de deur en ramen van de eerste verdieping, maar wel een wit geverfde, gepleisterde, licht naar voren hellende rand met daarop de tekst N.V. HANDELMIJ „DE VELUWE„. De straat was nog een teerweg en heette Veenenstraat met dubbel e. In het begin van de jaren zestig stapte het bedrijf over op kleding. Na 1972 hebben er nog diverse ondernemingen aan de Venenstraat 9 gezeten, zoals Taxi Rietman. En nu is het verbouwd tot appartementencomplex.

In Deventer zijn tussen 1850 en 1950 meer dan honderd sigarenfabrieken en eenmansbedrijfjes geweest. Het was een belangrijke factor in de stad, waarvan niet zo veel tastbare herinneringen zijn overgebleven. Er zijn nog oude bedrijfspanden aan de Tabakswal (Langkat) en in de Jacob Reviusstraat (Horst & Maas). In de Polstraat bevindt zich op nummer 48 op de bovenste verdieping nog de sigarenmakerszaal van de firma Bijdendijk uit 1910. En dan hebben we natuurlijk nog straatnamen als de Tabakswal, de Tabaksstraat en de Tabaksdwarsstraat.

Het pand aan de Venenstraat 9 staat er nog steeds, maar er is niets meer te zien dat aan sigaren doet denken.

Ria de Oude-de Wolf

Accijnsbandjes met versieringsmotieven, gekleurde naam en uitsnijdingen, 1935-1950 (coll. Daan Weijl)

Sigarenbandjes Borneo. Er waren verschillende sigarenfabrieken met de naam Borneo, o.a. in Amsterdam, Gouda en Deventer. Het is onbekend uit welk jaar en uit welke fabriek deze banden afkomstig zijn. (coll. Daan Weijl)

De firma Zuurveen en Zür Kleinsmiede voerde vanaf 1924 vele jaren het merk Langkat en Cuba. (coll. Daan Weijl)

De kerk in Diepenveen

L. de Jong

Van kloosterkapel naar dorpskerk. De kerk van Diepenveen sinds 1400
Historische reeks Diepenveen

Uitgave: Historische Vereniging Dorp Diepenveen en Omgeving
(Diepenveen 2016)

ISBN/EAN 978-94-90643-03-4

NUR 685

Prijs: € 14,95

Verkrijgbaar bij Boekhandel Praamstra

Het schilderachtig gelegen dorpskerkje aan het Kerkplein te Diepenveen is een restant van het vrouwenklooster dat ruim zeshonderd jaar geleden is gebouwd op een rivierduin in het moerassige land ten oosten van de IJssel.

oor een belangrijk deel van zijn geschiedenis was dit monument nauw verbonden met de stad Deventer. Een goede reden om in deze rubriek aandacht te besteden aan het eind vorig jaar verschenen boek van Lamberthe de Jong. Ook een goede reden om op deze pagina's wat uitvoeriger stil te staan bij de band tussen deze kerk en onze stad.

Litho P.A. Schipperus, 1840-1920

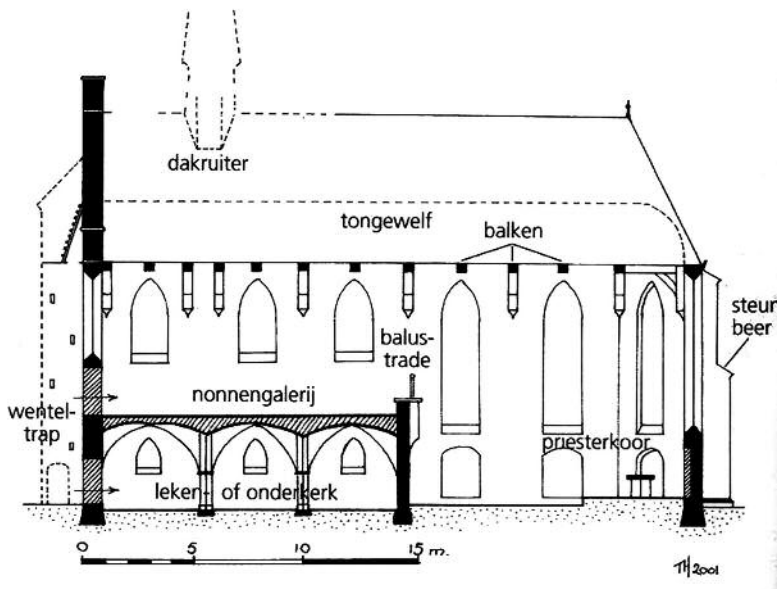
Het klooster

In *Nieuwsbrief* 31 (december 2012) publiceerden wij naar aanleiding van de opening van het Geert Grote Huis een artikel over de broeders en zusters van het gemene leven op het Lamme van Diesplein. Deze stichtingen kwamen voort uit de Moderne Devotie, een religieuze beweging die zijn oorsprong vond in de prediking van de Deventenaar Geert Grote. Deze propageerde een leven van eenvoud en persoonlijke vroomheid. Een deel van zijn huis aan de Bagijnenstraat

Kantelraam, rond 1937 gebrandschilderd door Herman Korteling. Het is verplaatst naar de muur tussen de predikantskamer en de hal. De andere door hem vervaardigde vensters zijn bij de restauratie van 1968 verloren gegaan. De duif staat voor de Heilige Geest, het kruis voor het lijden van Christus en voor het christelijk geloof. De slang die in zijn eigen staart bijt is een symbool van eeuwigheid.
(Protestantse Gemeente Diepenveen)

richtte hij in als zusterhuis, bedoeld voor vrouwen die samen een gemeenschappelijk leven wilden leiden. Een verschil met nonnen was dat zij geen kloostergelofte aflegden. Ook het vrouwenklooster in Diepenveen ademde de geest van de Moderne Devotie. In samenwerking met Johannes Brinckerinck, de man die na de dood van Geert Grote de leiding had gekregen over de zusterhuizen in Deventer, stichtten de rijke Swedera van Rechteren en de latere priorin Salomé Sticken omstreeks 1400 een klooster op een zandduin in het 'diepe veen'.

De eerste jaren behielpen de zusters zich met een houten kapel, maar al tussen 1409 en 1411 werd deze vervangen door een stenen gebouw. Het kloostercomplex was omgeven door een muur en een gracht; die laatste maakt tegenwoordig deel uit van de Zandwetering. Binnen de ringmuur woonden behalve de nonnen ook de lekenzusters en de mannelijke arbeiders met hun gezinnen. Oorspronkelijk bevond zich in de kapel een nonnengalerij, op een verdieping die de drie westelijke traveeën van de kerk besloeg. De nonnen waren daar onttrokken aan het oog van de lekenzusters, de conversen en de gasten. Zowel vanuit de zusterkamer als vanuit de benedenerkerk hadden de gelovigen zicht op het altaar

De in 1720 afgebroken nonnengalerij (tekening Ton Hendrikman)

en konden zij de mis bijwonen.

In 1578 werd Diepenveen getroffen door het oorlogsgeweld dat de opstand tegen de Spaanse koning met zich meebracht. In dat jaar werd het klooster geplunderd door Franse soldaten, die waren ingehuurd voor de belegering van Deventer. De stad Deventer eigende zich in 1581 het klooster met al zijn bezittingen toe, ter compensatie van de bij het beleg geleden schade. Na de 'reductie' van Deventer door prins Maurits liet de magistraat in 1592 de kloostergebouwen slopen, om te voorkomen dat zich daar Spaanse troepen zouden verschansen.

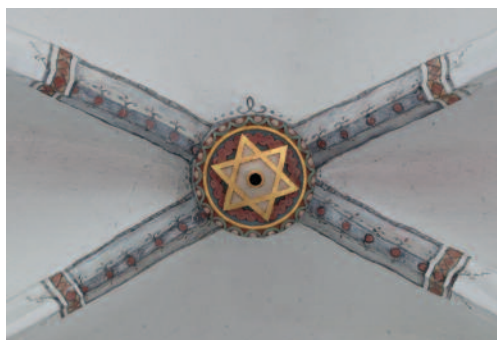
De dorpskerk

De kapel werd nu een protestantse kerk. Hij lag binnen het schoutambt Colmschate, waar Deventer het recht had om predikanten te benoemen. Pas in 1659 kreeg het schoutambt een eigen predikant, maar het kerkgebouw in Diepenveen was toen nog niet voldoende hersteld. Diensten werden gehouden in de pastorie en de kosterij, de dominee woonde in Deventer. Kenmerkend voor de verhoudingen was dat in het koor een magistraatsbank werd geplaatst voor de 'Heeren van Deventer'. Bij een restauratie in 1720 is het plafond aan de binnenzijde verlaagd. Bij die gelegenheid zijn stenen gewelven met ronde bogen aangebracht en is de nonnengalerij afgebroken. In 1737 mocht de kerkelijke gemeente voor het eerst zelf haar kerkenraad benoemen, maar de predikantsbenoeming bleef nog aan het stadsbestuur. En pas in 1756 zou de dominee verhuizen van Deventer naar een pastorie bij de kerk.

Zelfbestuur

De Franse Revolutie bracht ingrijpende veranderingen met zich mee. Van groot belang was de *Verklaring van de rechten van de mens en de burger* van 1796, waarbij gelijkstelling van de verschillende godsdiensten en scheiding van kerk en staat werden ingevoerd. De consequentie was dat de stad Deventer het recht moest opgeven om predikanten te benoemen. In 1811 werd ook de *mairie* (gemeente) Colmschate van Deventer afgescheiden, enkele maanden later omgedoopt in *mairie* Diepenveen. De scheiding was onvolledig doordat de stad eigenaar bleef van de kerk, de gebouwtjes

Gewelfschotel met Davidsster, tevoorschijn gekomen bij de restauratie van 1968.

Gouache Willem Korteling, 1889-1964 (coll. Protestantse Gemeente Diepenveen)

eromheen en wat nog resteerde van de voormalige kloostergoederen. In 1836 zou de Raad van Deventer die goederen met de bijbehorende inkomsten overdragen aan de hervormde gemeente van Diepenveen. De toren ging naar de burgerlijke gemeente.

Latere verbouwingen

Bij de verbouwing van 1937-'38 deed de invloed van het nabijgelegen Deventer zich nog een keer gelden in de vorm van zes gebrandschilderde glas-in-loodramen, vervaardigd door de Deventer schilder en glazenier Hendrik Gerrit Bokhorst. Een van deze vensters was een geschenk van de familie Ankersmit en gewijd aan hun zoon Frans Jan, een medewerker van het Rode Kruis, die in 1945 omkwam bij een bombardement. De voorstellingen werden gekenmerkt door een christelijke, symbolische thematiek. De kunstwerken zijn bij de grote restauratie van 1966-'68 verloren gegaan. De kerkvoogdij wilde terug naar de sobere kloosterkerk van weleer en daar pasten de bonte kleuren van Bokhorst niet bij. Alleen een rond kantelraampje is bewaard gebleven. Het is verplaatst naar de westelijke travee van het gebouw, waar het ingemetseld is in de muur van de predikantskamer.

Het boek

De auteur wijdt het grootste deel van haar boek aan een chronologisch opgezette geschiedenis van de oorspronkelijke kloosterkapel tot de dorpskerk zoals we die nu kennen. Ze besluit haar boek met een beschrijving van de schatten in en om het gebouw, waartoe ze ook de natuurlijke omgeving rekent. Het is een mooi en helder geschreven geheel geworden, rijk en inzichtelijk geïllustreerd en levendig door de ingekaderde fragmenten en anekdotisch materiaal als de ruzie over de familiebanken na de restauratie van 1720.

Herman Vrielink

De St. Joannes Vianneykerk aan de Rielerweg

De bestemming verandert, het spirituele karakter blijft

De Vianneykerk, 1929; architect: M. Roebbers

Heino, Onze Lieve Vrouw Tenhemelopneming, ca. 1923; architect: M. Roebbers (foto: Gouwenaar, 2015)

Eind 2013 kreeg de fusieparochie voor Deventer en omstreken opdracht de Vianneykerk, samen met vier andere, te sluiten. Het aantal leden liep terug en steeds minder parochianen namen deel aan het kerkelijk leven. Op 2 februari 2014 werd de laatste reguliere viering in de kerk gehouden en op zondag 29 juni 2014 werd ter gelegenheid van de sluiting een allerlaatste Heilige Mis opgedragen.

De Vianneykerk is sinds 1999 een rijksmonument. De kerk is van architectuurhistorisch belang vanwege de kwaliteit van het ontwerp (een gematigd expressionistische stijl), de typologie van een basiliek met de ruimtewerking van centraalbouw en de gaafheid van het interieur. Het is een driebeukige basiliek met een zadeldak en dakruiter, een smallere voorhal (narthex) onder een lager zadeldak, en een vijfzijdige apsis.

De voorgevel heeft een entree in een portiek met paraboolbogen en een drielicht venster. In de geveltop bevindt zich een nis met het beeld van Pastoor van Ars.

Het schip heeft zes traveeën onder een open houten tongewelf en per travee is er op de begane grond een paraboolboog; in de lichtbeuk zitten drie spitsboogvensters en vijf ruitvormige vensters. Het koor heeft de vorm van een halfronde apsis met straalkapellen onder paraboolbogen. In het halfronde gewelf bevinden zich dubbele spitsboogvensters. Het gebouw is uitgevoerd in schoon metselwerk.

Het interieur van de kerk is rijkelijk voorzien van houtsnijwerk. De banken en het bankenplan zijn nog origineel.

De bouw van de kerk

In 1927 werd begonnen met de bouw van de nieuwe parochiekerk aan de Rielerweg in de oostelijke stadsuitbreiding. De kerk is gebouwd op de plek waar zich de Kolk van Zandvoort bevond, die was ontstaan bij een dijkdoorbraak van de Gelderse IJssel. Nadat de kolk gedempt was, werden er tweehonderd betonnen heipalen in de venige ondergrond geslagen. In het katholieke landelijke dagblad *Het Centrum* van 2 september 1927 staat: “Men schrijft ons uit Deventer, d.d. 1 September: Zoals reeds bekend, zal de eerste Kerk in ons land, toegewijd aan den H. Joannes Baptista Maria Vianney, pastoor van Ars, te Deventer worden gebouwd. [...] Het terrein is zeer gunstig gelegen aan den Rielerweg alhier, in het centrum van een volkrijke buitenwijk. Zeer nette, reeds gedeeltelijk betrokken arbeiderswoningen der Katholieke Woningstichting St. Joseph omgeven het ruime terrein met haar frissche roode daken en zullen straks met het kerkgebouw een mooi geheel vormen.”

De Deventer architect Martin A. Roebbers ontwierp de basiliek in een zakelijk-expressionistische stijl (met elementen van de Amsterdamse school) en met de ruimtewerking van een centraalbouw. De kerk heeft een overzichtelijke plattegrond: het schip is even breed als hoog, het koor is breed en naar verhouding ondiep, waardoor de viering van de eredienst goed te volgen is. Deze indeling is het gevolg van de liturgische vernieuwingsbeweging in de jaren '20, die streefde naar actievere deelname van de kerkgangers aan de mis. Roebbers stond onder invloed van die beweging en van het werk van Kropholler (gemeentehuis Leidschendam; Van Abbe Museum, Eindhoven). De toren van het ontwerp is wegens de crisis in die periode niet uitgevoerd. De Onze Lieve Vrouw Tenhemelopnemingkerk in Heino, rond 1923 ook door Roeb-

bers ontworpen en sterk gelijkend op de Vianneykerk, heeft wel een toren. In augustus 1929 was de kerk klaar. De krant *Het Centrum* berichtte op 10 augustus 1929: “Het blijkt thans, dat de nieuwe kerk in de voorstad, gewijd aan den H. Johannes Vianney, pastoor van Ars, die Dinsdags a.s. moet worden geconsacreerd door den Aartsbisschop, nog op tijd daartoe gereed zal zijn. Wij namen heden de vordering der werkzaamheden in oogenschouw en konden constateeren, hoe met kracht de laatste hand wordt gelegd aan het fraai en artistiek geheel. Men bouwt nog aan den marmeren opstand van het ruime priesterkoor met het altaar en is bezig aan het plaatsen van den tabernakel, waaraan kunstig bewerkte bronzen deuren komen, van de hand van Lou Asperslach, die ook de in heerlijke tinten gehouden vensters liet brandschilderen met de stemmige bloemmotieven.”

De voorkeur van Roebbers voor een sobere expressionistische stijl is ook te herkennen in de pastorie naast de kerk. De bouw begon eind 1929 naar een ontwerp van Architectenbureau Roebbers-Haket. In de buurt achter de kerk, aan de Bierstraat, staan twee rooms-katholieke scholen uit 1931 waarvan Roebbers eveneens de architect is: een bewaarschool en een normaalschool, beide met expliciete kenmerken van het expressionisme in de trant van de Amsterdamse School (zie het SOD-boek *Architectuur in Deventer tijdens het interbellum*).

Herbestemming van religieus erfgoed en de rol van de overheid

De gemeenteraad van Deventer vroeg in 2009 om aandacht voor de problematiek van vrijkomende kerkgebouwen. Door de ontkerkelijking en exploitatieproblemen kwamen steeds meer kerken leeg te staan, waaronder een aantal gezichtsbepalende monumenten.

De gemeente heeft daarom het initiatief genomen voor het opstellen van een *Lokale Agenda Religieus Erfgoed Deventer*. De doelstellingen van het project waren:

- een beeld krijgen van de problemen en instrumenten creëren voor de aanpak;
- samen met eigenaren van kerken kijken naar kansen voor her- of nevenbestemming;
- een plan van aanpak opstellen;
- concrete activiteiten formuleren gericht op historisch waardevolle gebouwen.

Venster met siermetselwerk van baksteen

In december 2013 is de lezenswaardige eindrapportage van het project verschenen (zie website gemeente, zoekterm 'Religieus erfgoed'). Daarin staan het proces en de resultaten beschreven van het ruim twee jaar durende overleg tussen de kerkeigenaren en de gemeente en van het onderzoek naar mogelijkheden van herbestemming. De rol- en taakverdeling tussen de overheid en eigenaren en de noodzaak tot samenwerking komen uitgebreid aan de orde. Ook wordt benadrukt dat binnen de gemeentelijke organisatie een multidisciplinaire aanpak nodig is waar het gaat om vraagstukken rond herbestemming: bijvoorbeeld monumentenzorg, vastgoedbeheer, ruimtelijke ordening. Kerkgebouwen zijn immers een vorm van vastgoed die – anders dan veel bedrijfspanden en kantoren – ook een culturele, historische en toeristische waarde hebben en daarmee een verantwoordelijkheid voor de gemeente met zich meebrengen.

Een ander gebruik van kerkgebouw en pastorie

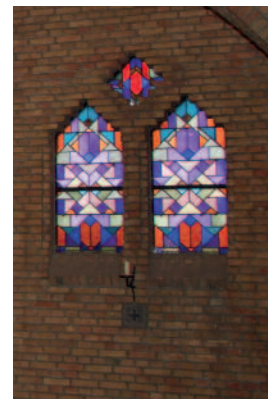
Peter Vredeveld trok na zijn schooltijd begin jaren negentig als backpacker naar Nepal en Birma. "Dat was toen nog een betrekkelijk onontdekt gebied, de meeste mensen gingen naar Thailand. Ik had belangstelling voor de cultuur van de regio, en er waren toen nog veel beelden te koop, zowel van inwoners als van kloosters en tempels. In het begin durfde ik niet meer dan 100 dollar voor een beeld te betalen. Er bleek in ons land belangstelling voor die beelden te zijn, dus verkocht ik ze. Door de jaren heen deed ik veel kennis op, maar desondanks kwam er wel eens een miskoop voor". De laatste jaren komen de beelden, oude en nieuwere, uit heel Zuid-oost-Azië. En nu Birma/Myanmar opener wordt, zijn er rijk geworden bewoners die de beelden – ook die van Peter - terugkopen.

De verzameling stond eerst in de boerderij en de tuin van zijn ouders in de buurt van Emmeloord. Maar "het huis en de schuur puilden uit van de Boeddhabeelden, dus ik moest op zoek naar een andere locatie". Een loods huren of kopen op een industrieterrein vond hij niet erg aantrekkelijk, liever ging hij op zoek naar een groot woon- en werkpand in of nabij een stadscentrum. Direct nadat het kerkgebouw te koop was gezet is hij gaan kijken; hij vond het prachtig, maar durfde de koop niet aan. Twee jaar later hadden de onderhandelingen een positief resultaat: op 8 augustus 2016 kwam het bisdom met de verklaring dat het instemde met de verkoop.

Aan het interieur wordt niets veranderd, op de plaatsing van de kerkbanken na. Die zijn van hun plaats gehaald en zodanig gegroepeerd dat de grote hoeveelheid beelden en andere voorwerpen goed tot hun recht komen. Alle beelden, muurschilderingen en andere decoratieve elementen van de oorspronkelijk katholieke kerk blijven gehandhaafd, want ook Peter is een van degenen die vinden dat je een mooi gebouw zo authentiek mogelijk moet laten. Dat blijkt uit de verbouwing van de pastorie (zonder monumentstatus), die het woonhuis wordt van de familie. Daar worden veel elementen uit de tijd van de bouw bewaard en waar nodig aangevuld: de omlijsting van de haard, de wandtegels in de gang met een plateau achter de kapstok, de granito plinten in diverse vertrekken, de vloertegels en natuurlijk de glas-inloodramen. Wel moest de fundering worden verstevigd, want het pand was niet onderheid en daardoor verzakt. En vanzelfsprekend is er in het hele pand isolatie aangebracht, maar zonder dat het storend werkt.

Met deze transformatie is een geslaagde oplossing voor een van de vele leegstaande gebouwen gevonden.

Aly Dijkstra-Kruit

Gebrandschilderd venster

Jaarverslag over 2016 van de Stichting Oud Deventer (SOD)

De plannen die de gemeente had met het Sluiskwartier, illustreren hoe nodig het is dat de SOD waakzaam blijft.

en ander punt van aandacht is leegstand. Kantoren, winkels en kerken verliezen hun functie. Voor sommige leegkomende panden is een herbestemming moeilijk te vinden.

Pothoofd en Sluiskwartier/Raambuurt

De oprit aan de stadskant van de Wilhelmina-brug werkt als een fysieke scheiding tussen het Sluiskwartier en de rest van de binnenstad. Geredeneerd vanuit de verkeersbehoeften in de jaren dertig is de situering van die brug begrijpelijk. Toen had men heel andere belangen in de binnenstad. Er is tientallen jaren gediscussieerd over de plaats van de brug. Tegenwoordig zou zo'n verkeersader niet meer dwars door de oude binnenstad worden aangelegd. Omdat Monumentenzorg, nu Rijksdienst voor Cultuur en Erfgoed, de samenhang met de oudere gedeelten van de binnenstad onvoldoende achtte, onder meer vanwege de tussenliggende oprit van de verkeersbrug, is het Sluiskwartier in 1988 niet door het Rijk aangemerkt als beschermd stadsgezicht. Juist dat stukje binnenstad wordt nu ernstig bedreigd. De gemeente wilde de oude panden aan het Pothoofd slopen om ruimte te maken voor een tijdelijke parkeervoorziening. De bebouwing staat al op de Kadastrale Atlas van 1832. Van directe cultuurhistorische betekenis is het huis, thans Pothoofd 123, waar de bekende onderwijzer Roelof Schuiling (1854 - 1936) meer dan vijftig jaar heeft gewoond. Schuiling

was van grote betekenis voor het onderwijs in Nederland. Hij liet vele boeken, atlanten en schoolplaten na. Deventer eerde hem met de Schuilingstraat en Schuilingsschool (niet meer bestaand).

Gelukkig gaan er steeds meer stemmen op om dat karakteristieke deel van het aanzicht van de stad te behouden. De plannenmakers van de gemeente luisteren naar deze stemmen.

De druk is dus enigszins van de ketel. De gemeente wil nu kiezen uit een drietal opties: ten eerste de oude bebouwing geheel slopen en vervangen door een totaal nieuwe opzet van het Sluiskwartier, ten tweede de markante en cultuurhistorische panden restaureren en de openvallende ruimten vullen met gepaste nieuwbouw, en als derde optie alles restaureren.

De SOD pleit voor de tweede optie. Zij is tevens voor behoud van de ondergrondse resten van de haven, de gracht en het sluisje. Voor de Ten Zijthoffpanden is een mooie bestemming gevonden, een bierbrouwerij (Davo). De gemeente is de toezegging nagekomen een koper te zoeken die de gebouwen een passende bestemming zou geven met respect voor het historische karakter.

Een onderzoek naar de behoefte aan parkeerplaatsen in de binnenstad lijkt erop te wijzen dat het tijdelijke parkeerterrein in het Sluiskwartier overbodig is. Hiermee vervalt de noodzaak om panden aan het Pothoofd te slopen.

Gezicht op het Pothoofd

Deventer aan de hand van de kadastrale atlas van 1832

Contact met andere instanties

Van vitaal belang voor het functioneren van de SOD is een goed contact met de lokale bestuurders en ambtenaren. Het Dagelijks Bestuur van de SOD is voortdurend in gesprek met de betrokken wethouders, de Dienst Monumenten van de gemeente, de Planadviesraad Monumenten en Beschermd Stadsgezicht en met andere erfgoedorganisaties.

Bouwhistorische waarden- en verwachtingenkaart

De gemeente is ver gevorderd met de bouwhistorische waarden- en verwachtingenkaart, waaraan zij mede op aandringen van de SOD is begonnen. Deze is zeer belangrijk voor de kennis van de bouw- en cultuurhistorie van ons erfgoed. Zo'n document is onmisbaar voor de analyses van de vroegere ruimtelijke ontwikkeling. Uitgangspunt is de Kadastrale Atlas van 1832. In de Napoleontische tijd is een begin gemaakt met secuur aantekenen van het onroerend goed in het kadaster. Aan elk perceel op die nauwkeurige kaarten zijn de gegevens gekoppeld over eigenaren, bodemgebruik en waarde anno 1832.

Onder meer de volgende onderwerpen hebben in 2016 aandacht gekregen van de Stichting Oud Deventer:

Bibliotheek in de voormalige SNS-bank

De cultuurhistorische en architectonische waarde van het voormalige bankgebouw kon niet verhinderen dat met de sloop is begonnen. De SOD had hierover geen uitgesproken oordeel. Ervoor in de plaats komt de nieuwe bibliotheek. Het onlangs gerestaureerde deel van het oudste huis in Nederland, waar voorheen restaurant La Fontana was gevestigd, zal deel uitmaken van het bibliotheekcomplex.

Nieuwe Markt, Gymnasium/MMS

Dit gebouw van architect W.P.C. Knuttel uit 1954 is waarschijnlijk het mooiste voorbeeld van de wederopbouwarchitectuur in Deventer. Voor het pand is nog geen passende bestemming gevonden.

Afbraak van de SNS-bank

Nieuwe Markt, Gymnastiekzaal

De voormalige gymnastiekzaal, Viking genoemd om de vermoedelijke archeologische resten eronder van een Viking-schip, is inmiddels gesloopt. De funderingen bleken te zwak om er een theatercomplex op te bouwen. Er is vergunning verleend voor een adequate fundering. De bouw begint in 2017.

Sint Geertruiden Ziekenhuis en omgeving

De projectontwikkelaar is in dit verslagjaar nog niet gestart met de verbouw van het ziekenhuis. Concrete plannen hiervoor zijn nog onbekend. Ook is nog geen begin gemaakt met de bouw van woonhuizen op de plek van het nieuwe deel van het ziekenhuis dat is gesloopt.

Sint Jozef Ziekenhuis en Verpleeghuis

De SOD was in 2007 initiator voor de aanmerking van het ziekenhuis als rijksmonument. De SOD was in het verslagjaar vertegenwoordigd in een werkgroepje voor herstel van de oude kloostertuin. Dat herstel is voltooid. De tuin is zoveel mogelijk in zijn oorspronkelijke opzet teruggebracht. De nieuwbouw van het verpleeghuis, op de plaats van het oude beddenhuis, is in het verslagjaar voltooid. Begin 2017 zullen de bewoners van de oude en tijdelijke locaties verhuizen naar de nieuwe kleinschalige woonvormen. Deze nieuwbouw harmonieert met het hoofdgebouw. Het hoofdgebouw is een kenmerkend voorbeeld van de zogenaamde Bossche School. Het is op voorbeeldige manier verbouwd door architect Matthijs Bouw. Hierin worden de centrale diensten van de Stichting Carinova ondergebracht. Het verpleeghuis maakt deel uit van deze stichting.

Stationsomgeving

De SOD pleit voor een zo goed mogelijke zichtbaarheid van de grens tussen de oude stad en het gebied daaromheen, de zogenaamde Oude Schil. Er is toegezegd dat de plannen om de oude gracht weer aan te leggen zullen worden uitgevoerd na voltooiing van de 'Groene Wal', het gebied tussen de kantoorflat de Leeuwenbrug en de Schouwburg. Gevreesd moet wor-

De oprit van de Wilhelminabrug als scheidsmuur

den dat dat wel heel lang kan duren. De gemeente wil op een natuurlijke manier de treinreizigers via de Keizerstraat naar de binnenstad leiden. Een nieuwe loopbrug is hiertoe in ontwikkeling als vervanging van de oude.

Ruimte voor de rivier

Bij het IJsselhotel is een nieuwe steiger gebouwd. Deze roept herinneringen op aan de oude schipbrug. De problemen met het aanleggen van het pontje door de stroming van de rivier zijn opgelost. De SOD waardeert het zeer dat het oude landhoofd van de vroegere schipbrug is hersteld en zichtbaar is gebleven onder de nieuwe steiger. De SOD had hierop aangedrongen.

De aanlegsteiger op de Worp

Parkeergarage onder de Wilhelminabrug

De SOD heeft samen met de gemeente en andere belanghebbende instellingen afspraken gemaakt over de tijdelijke parkeergarage onder de Wilhelminabrug, door de gemeente nu Brinkgarage genoemd. De gemeente zou de parkeergarage afbreken zodra de binnenstad over voldoende parkeergelegenheid zou beschikken.

Er zijn serieuze plannen parkeerruimte te creëren op de Melksterweide op de Worp.

Opa-en-omadag

De SOD heeft geparticipeerd in de opa-en-omadag op 4 juni. Met als uitvalsbasis de Bergkerk hebben kinderen met hun grootouders een fraaie wandeling gemaakt langs markante punten in het historische Deventer.

Bezoek oude gasfabriek

Het bestuur heeft op 1 april onder leiding van Gabriël Bosch, projectleider, een informatieve rondleiding gekregen door de oude gasfabriek aan de Zutphenseweg. De plannen voor de herbestemming passen in goed erfgoedbeheer.

Contactdag Haarlem

De Werkgroep Gebouw en Omgeving van de Historische Vereniging Haarlem heeft op 24 juni een rondleiding gekregen door de Deventer binnenstad. De SOD was hierbij de gastvrouw.

Schildering in Pontsteeg 24

De SOD bemiddelt in het behoud van de inpandige muurschildering van de feestelijke intocht van Filips II. De schildering uit 1549 wordt bedreigd doordat de muur verzakt en scheurt.

Herstel Grote Overstraat 54

Een projectontwikkelaar heeft het pand dat in 2013 is afgebrand gekocht, maar had hiermee in 2016 nog steeds geen plannen. De SOD stoorde zich aan de ruïne in de drukke, nauwe winkelstraat.

Grote Overstraat 54 in 2013 (foto Peter Dekker); nog steeds een ruïne in 2016

Beeld-kwaliteitsplan

Een werkgroepje van het bestuur onderzoekt het beeld-kwaliteitsplan van de gemeente en doet daarover aanbevelingen aan de gemeente.

Het Dagelijks Bestuur van de SOD is in gesprek met de betrokken wethouders en gemeentelijke dienst.

Planadviesraad Monumenten en Beschermd Stadsgezicht
Wanneer de agenda van de Planadviesraad Monumenten en Beschermd Stadsgezicht hiertoe aanleiding geeft, woont de secretaris van de SOD zittingen bij als toehoorder.

Pleinen in de binnenstad autovrij
De SOD is voorstander van autovrije pleinen in de binnenstad. Zij bezoekt hiertoe voorlichtings- en insprekavonden van Muggeplein en Grote Kerkhof.

Stadsstrand
Een stadsstrand is gepland in het beschermde stadsgezicht aan de overkant van de IJssel. Hiertegen heeft de SOD geen bezwaar, mits er geen opvallende bebouwing komt.

Harry Rademaker Prijs
De prijs is in 2016 niet toegekend. Het thema van de prijs voor 2017 zal zijn 'Herbestemming van historische panden'.

Donateursavond
In 2016 is er geen donateursavond gehouden.

Publiciteit
Architectuur in Deventer tijdens het interbellum
Er zijn nog gratis exemplaren te verkrijgen van het jubileumboek ter gelegenheid van zestig jaar Stichting Oud Deventer.

Erfgoedbewaker en luis in de pels
Er zijn nog exemplaren gratis te verkrijgen van het jubileumboek ter gelegenheid van zestig jaar Stichting Oud Deventer.

Nieuwsbrief Oud Deventer
In 2016 verscheen twee maal de *Nieuwsbrief Oud Deventer*. De Nieuwsbrief behandelt actuele onderwerpen die de SOD aangaan. De redactie van de Nieuwsbrief bestaat uit de dames A. Dijkstra-Kruit en A. de Oude-de Wolf en de heren N. Osinga en H. Vrielink, hoofdredacteur.

Website: oud-deventer.nl
Met de goed bezochte website speelt de SOD onmiddellijk in op de actualiteit. Er staat ook nadere informatie in over de SOD.

Bestuur
Het dagelijks bestuur bestaat uit de heren:
A.G. Renkema, voorzitter,
N. Osinga, secretaris, secretariaat@oud-deventer.nl
H. Weulink, penningmeester.

Het algemene bestuur bestaat uit tien leden die hun eigen aandachtsgebied hebben. Mevrouw C. Bolkestein en de heer J. van Beeck en hebben afscheid genomen van het bestuur. Gezocht wordt naar nieuwe bestuursleden.

Neelco Osinga, secretaris SOD

Advertentie

Nu ook klassieke CD's in het boekenpaleis

Praamstra
boekhandel

Keizerstraat 2 (hoek Walstraat). Deventer
Telefoon [0570] 675925
www.boekhandelpraamstra.nl

Correctie Nieuwsbrief 38 op pagina 9

A. van der Horst Bruyn wees ons op enige onjuistheden betreffende het pand Op den Keizer 62/72. "Zo ver ik weet was er geen architect F. ten Zijthoff, maar werd het onderhavige pand gebouwd door de fa. F. ten Zijthoff, eigendom van H. Bloemendal (mijn overgrootvader). Een van zijn zoons legde in 1901 de eerste steen in de vorm van de tegeltjes HB. Jr. (mijn grootvader)."

Wilt u ons steunen?

Word donateur. U steunt daarmee onze inspanningen om het gebouwde culturele erfgoed binnen de stad Deventer te behouden. U kunt zich per brief of per e-mail aanmelden bij het redactieadres of bij het secretariaat (zie rechterkolom).

De *Nieuwsbrief Oud Deventer* wordt toegezonden aan beleidsmakers, ambtenaren en donateurs van de SOD.

Penningmeester

Donaties kunnen worden overgemaakt op rekening NL 65 ABNA 063.16.63.002 t.n.v. Penningmeester Stichting Oud Deventer.

Secretariaat SOD

N. Osinga
Prof. Eijkmanstraat 17
7415 EK Deventer
Telefoon 0570-623139
E-mail: secretariaat@oud-deventer.nl

Redactieadres

H. Vrielink
Loomanstraat 20
7416 BS Deventer

Bezoek onze website

Breng een bezoek aan de vernieuwde website van de Stichting Oud Deventer!
www.oud-deventer.nl

Advertentie

Corps 9 geeft graag mooi verzorgde boeken uit. Over het algemeen zijn dit boeken die betrekking hebben op de historie van Deventer. Heeft u een mooi onderwerp en wilt u publiceren? Neem contact op met Pieter Ellens, telefoon 0570-617509

www.corps9.nl

Colofon

De Stichting Oud Deventer komt sinds 1948 op voor het gebouwde culturele erfgoed binnen de gemeente Deventer. Wij blijven ook na 69 jaar actief voor onze stad. Dankzij onze inzet is een aantal monumenten behouden gebleven.

Vanaf 1996 verschijnt twee maal per jaar onze *Nieuwsbrief*. Wie deze wil ontvangen, kan zich opgeven als donateur van de SOD bij het redactieadres of bij de secretaris.

Voor de inhoud van artikelen van redactieleden is de redactie als geheel verantwoordelijk. Ingezonden brieven zijn welkom; de redactie behoudt zich het recht voor ze in te korten en de inhoud is voor rekening van de auteur.

Redactie Aly Dijkstra-Kruit, Neelco Osinga, Ria de Oude-de Wolf, Herman Vrielink
Fotografie De foto's zijn gemaakt door de redactie, tenzij anders vermeld
Vormgeving Allison grafische vormgeving, Deventer
Druk Ovimes, Deventer

ISSN 1872-7735

